

ЧИННИК РІДНОЇ МОВИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ КОНЦЕПЦІЇ ЯРОСЛАВА ГРИЦКОВЯНА

Науковий вісник Ужгородського університету.

Серія: Філологія. Соціальні комунікації. – 2013. – Вип. 2 (30)

Шагала Л. Чинник рідної мови у педагогічній концепції Ярослава Грицковяна; 13 с.; кількість бібліографічних джерел – 17; мова – українська.

Анотація. У статті зроблена спроба окреслити роль рідної мови у педагогічній концепції Ярослава Грицковяна стосовно процесу навчання та виховання в інонаціональному середовищі, а саме в Польщі упродовж 1956–2006 р. р.

Ключові слова: рідна мова, педагогічна концепція Ярослава Грицковяна, українське шкільництво у Польщі.

Ярослав Грицковян має значні заслуги в розвитку та становленні українського шкільництва в Польщі. Як педагог він спричинився до розбудови українського шкільництва в інонаціональному середовищі та збагатив українсько-польську культурно-освітню взаємодію, а саме в 60–90-х рр. ХХ ст.

Ярослав Грицковян – один із найбільш значущих носіїв українського шкільництва в Польщі. Ось уже біля шести десятиліть він утверджує у польському культурному просторі парадигму української освіти. Примножені ним факти стали невід'ємною частиною польсько-українських та українсько-польських культурних взаємодій.

Свідченням визнання Ярослава Грицковяна як ученого та суспільно-культурного діяча є окремі видання, енциклопедичні статті, публікації присвячені його внеску у розвиток різних галузей знань. Праці українських та зарубіжних дослідників подають аналіз його наукового доробку (В. Ведіна, С. Заброварний, М. Лесів, М. Трухан, Р. Дрозд, М. Сирник, М. Іваницький, С. Мауерсберг, Л. Баїк, М. Зимомря, М. Талапканич, Л. Вахніна) [1; 2; 10; 11].

Пропонованою статтею ставиться мета розкрити місце рідної мови як чинника, що є стрижневим у педагогічній концепції Я. Грицковяна.

Ярослав Грицковян своїм доробком сформулював роль мови як парадигми, що сприяє носіям

української меншини у Польщі зберегти її визначальні ідентифікатори з проекцією на історичну пам'ять, традиції та звичаї українців, які жили і живуть на теренах сучасної Польщі. Ярослав Грицковян творчо засвоїв головні постулати з даного питання, розроблені Я.-А. Коменським, К. Ушинським, О. Духновичем, О. Потебнею, І. Франком, А. Волошином; однак він зробив спробу висвітлити сутність мовної парадигми у її органічному зв'язку з інонаціональним середовищем. Йдеться не тільки про мову як спосіб спілкування особи з особою, а радше про мову та її роль у процесі збереження самоідентифікації носія мови. Вчений не розглядав українців на рівні носіїв української діаспори. Адже вони проживали на українських етнічних теренах і творили у процентному співвідношенні значний відсоток у порівнянні з іншими національними меншинами, у т.ч. з литовцями, росіянами, німцями, білорусами, румунами, угорцями, євреями. Власне, українці, за оцінками Є. Жарновського, були на другому місці після поляків як титульної нації. Аналогічні факти демонструють також оцінки М. Сирника, згідно яких українці посідали в усіх ділянках як матеріального, так і духовного життя присутнє місце [17, с. 13]. Це видно із Таблиці № 1, що вказує на співвідношення населення Польщі за віросповіданням і використанням рідної мови в 1931 році:

Таблиця 1

Віросповідання	Усього	Рідна мова							
		польська	українська	руська	білоруська	російська	німецька	їдиш та іврит	інша (не вказана)
У тисячах									
Всього	31915,8	21993,4	3222,0	1219,6	989,9	138,7	741,0	2732,6	878,6
Римо-католицьке	20670,1	20333,3	12,6	12,9	77,8	1,9	118,5	-	113,1
Греко-католицьке	3336,2	487,0	1676,8	1163,8	2,3	0,9	0,3	-	5,1
Православне	3762,5	497,3	1501,3	38,7	903,6	99,6	0,1	-	721,9
Євангельське	835,2	219,0	6,7	0,5	0,5	0,7	598,9	-	8,9
Інше християнське	145,4	55,1	23,2	2,7	4,2	35,0	15,9	-	9,3
юдейське	3113,9	371,9	0,2	0,3	0,2	0,4	6,8	2731,4	2,7
Інше нехристиянське	6,8	4,4	0,1	0,1	1,0	0,1	0,0	-	1,1
Невизначене чи не вказане	45,7	25,4	1,1	0,6	0,3	0,1	0,5	1,2	16,5

До речі, національний склад станом на 1931 р. (відображений у Таблиці 2), за оцінками Є. Жарновського, мав такий вигляд:

Таблиця 2

Національність	тисяч	%
Поляки	21 067	66,0
Українці	4 884	15,3
Білоруси	1 367	4,3
Німці	821	2,6
Інші*	1 018	3,2
Євреї	2 763	8,6
Усього	31 916	100,0

* – росіяни, чехи, литовці та інші

Тут видається важливою і картина, у першу чергу, джерел засобів до існування населення згідно з переписом 1931 р. [16, 15] з врахуванням віросповідання (Таблиця 3).

Таблиця 3

	Польща	Віросповідання				
		римо-католицьке	греко-католицьке	православне	протестантське	юдейське
Сільське господарство	60,6	58,8	88,1	92,4	59,2	4,0
Промисловість	19,3	20,9	5,8	3,4	23,7	42,2
Торгівля	6,1	3,4	0,7	0,6	4,8	36,6
Зв'язок	3,6	4,6	1,0	0,7	1,6	4,5
Освіта і культура	1,0	1,1	0,4	0,2	1,2	2,3
Домашня прислуга	1,5	1,7	1,1	0,6	1,5	0,7
Інше	7,9	9,5	2,9	2,1	8,0	9,7

Змістовні висновки містяться в оціночних твердженнях Є. Жарновського. Я. Томашевського, Р. Торжецького, М. Сирника, а також Р. Дрозда.

У педагогічних працях Ярослава Грицковяна не міститься вододіл між українцями, які проживали у Речі Посполитій Польщі, з одного боку, та носіями української діаспори у багатьох країнах світу (США, Канада, Бразилія, Аргентина, Німеччина, Франція, Угорщина, Чехія, Болгарія, Фінляндія) – з іншого. Адже вчений головну увагу приділяє навчальному процесові з огляду на його спрямованість з проекцією на пріоритетні компоненти змісту, де *рідній мові* відводиться дедуктивний шлях етапної організації навчальної діяльності школяра. У цьому процесі винятково важливу роль відіграє аспект національного самоусвідомлення, змістова наповненість якого пов'язана з конкретною орієнтацією на культуру, і передусім – її традицію.

У цьому контексті Ярослав Грицковян системно осмислює чинник мови, розглядаючи його вплив на формування й становлення особистості крізь призму механізму національної ідентичності. Таким чином, він за умов, що склалися в післявоєнній Польщі, розкриває сутність національної ідентифікації. Її концепт розглядав свого часу О. Потеб-

ня (1835 - 1891) у світлі визначального критерію, спрямованого на взаємодію з індивідуальним і колективним пізнанням фактів, явищ і подій. Варто зазначити, що видатний український мовознавець, автор праці «Замітки про малоруське наріччя» (Воронеж, 1871) вбачав у процесі згаданої взаємодії опертя для вияву її «внутрішньої форми». Йдеться про певне розгортання твердження Вільгельма фон Гумбольдта (1767 - 1835) про те, що «у кожній мові закладено самобутнє бачення світу», а саме на рівні чинника «внутрішнього буття» [9, с. 324].

Саме ці моменти врахував Ярослав Грицковян у підручнику «Журавлики» (Варшава, 1996), на сторінках якого міститься ілюстративна оцінка реальних результатів взаємодії мовних чинників з проекцією на «внутрішній» характер природи мови. До речі, автор підручника побудував його за логікою розгортання «внутрішнього пізнання» компонентів. Вони творять у семи розділах («Зле-

тілися журавлики»; «У великому місті»; «Зима»; «Ой, радуйся, земле...»; «Над Дніпром широким»; «Весна іде»; «Поселилось літо») цілісність з огляду на звучання а) загальнолюдських цінностей; б) національних ознак; в) способу життєвих обставин в інонаціональному середовищі. Ця органічна сполука важлива, оскільки підручник адресований школярам початкової школи, для яких метафоричне означення предметів постає в їхній конкретиці з врахуванням внутрішніх і зовнішніх проявів дії. Тому і закономірно, що у підручнику «Журавлики» має місце класична методологія викладу лексичних одиниць, детальне пояснення позицій, пов'язаних з лексикою, фонетикою, граматику української мови. Весь матеріал надає можливість учневі охопити світ реальної дійсності, зважаючи на інтуїтивне, споглядальне, максимально звужене розуміння, приміром, того чи іншого прислів'я, приказки, загадки, жарту, формули вітання, прощання тощо. При цьому автор аргументовано вкраплює в тканину навчальних текстів елементи з байки, казки, пісні, що є суттєвим доповненням до окреслення виховного моменту. Звідси – розширення того змістового компоненту, відсутність якого зрима в умовах інонаціонального середовища. Ярослав

Грицковян переконливо й дохідливо характеризує явища природи (шкала трансцендентних вартостей), історичні події (шкала національних вартостей, примітних як для українського так і для польського народів), а також мовні паралелі, які свідомо подаються крізь призму однотипного зіставлення споріднених слов'янських мов. У цьому плані заслуговують на увагу тексти, як правило, лаконічні, однозначні, цікаво скомпоновані. Все це особливо важливе для школярів початкової освіти, бо згадані складники ілюструють наближення до реалій національної ідентичності. Вони прилучають учнів 1-4 класів – первинної ланки шкільництва – до спадщини носіїв українського письменства (І. Котляревський, Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка, М. Коцюбинський, Л. Глібов, О. Олесь, Б. Лепкий, М. Рильський, Є. Гуцало) з врахуванням особливостей творів для дітей. Зрозуміло, автор підручника не оминає «гострих кутів», власне, тих складностей суспільно-політичного характеру, яких зазнав український народ у різні епохи. Він зазначає, що знак біди несли голодомори, воєнні лихоліття, а також доба чорнобильської катастрофи. Така цілеспрямована орієнтація стосовно адресата – української дитини у польськомовному середовищі – належним чином окреслює контекстуальну засаду, а саме поєднати відповідну ситуацію зі специфікою навчального процесу. Тому, якщо є потреба, підручник «Журавлики» можна з успіхом використати, зокрема, у родині, де батько – поляк, мати – українка та навпаки. Це стосується також і польської родини, якщо певний її член явив зацікавлення українською мовою [12, с. 8].

Не буде перебільшенням, якщо дійти висновку: підручник «Журавлики» є ілюстративним щодо педагогічної концепції Ярослава Грицковяна. Названа праця містить ключові позиції, які відіграють роль самоучителя української мови. Вони визначають не тільки стратегію до вивчення скарбів рідної мови, але й забезпечують можливість оволодіти місткою довідковою інформацією про Україну, її історичне минуле, а також її сьогодення, у першу чергу, час, коли відродилася державна незалежність України та її символіка. Педагог оновлює ланки в системі навчання рідної мови не тільки як шкільного предмета. Йдеться, передусім, про визначальний компонент освіти майбутнього громадянина, зацікавленого в пізнанні історичного розвитку Батьківщини, сказати б, від Київської Русі-України до сучасності. Усе це – вагомий чинник у процесі виховання почуттів патріотизму, пошани до батьків, любові до Вітчизни.

Стрижневим у педагогічній концепції Ярослава Грицковяна є моделювання змісту навчання рідної мови, що ґрунтується на сполучі засад особистісно орієнтованої освіти. Ці засади передбачають докладне засвоєння матеріалу, що має одновимірну координацію з врахуванням двох іпостасей, а саме а) українського комунікативного механізму, б) польського комунікативного механізму. Тут важливо наголосити на специфіці освітнього стандарту, що реалізується в Польщі.

Період 1956-2006 рр. характерний тим, що на нього припадають різні часові виміри стосовно розвитку українського шкільництва у Польщі. Педагогічна діяльність Я. Грицковяна засвідчує факт структурування змісту навчання, що на практиці освоювався у складних обставинах для української спільноти. Адже він особисто від 50-х рр. він належав до тієї частини українського суспільства, якій судилося утверджувати духовні устремління за важких суспільних умов. Вони склалися після акції «Вісла» (1947), що була колективною покарою українців з боку комуністичної влади. Щоправда, після 1956 року окремі представники української меншини здобули високий освітній рівень у вищих школах Варшави, Кракова, Любліна, Торуня, Гданська та Щеціна. У цьому зв'язку варто назвати, окрім Ярослава Грицковяна, ще й імена Івана Душкевича, Івана Королівського, Степана Заброварного, Михайла Козака, Мирослава Трухана, Олександра Колянчука, Ірини Дрозд, Степана Козака, Василя Назарука.

У межах діяльності Українського суспільно-культурного товариства (УСКТ), заснованого у 1956 р. та покликаного відновити зруйновані українські осередки просвітницького характеру, Ярослав Грицковян розгорнув активну роботу та сприяв його розвитку, організації численних заходів, що зміцнювали дієвість українського шкільництва на землях розселення українців, у першу чергу, на півночі Польщі. Йдеться перед усім про такі міста і села, як Гданськ, Щецін, Старгарт Щецінський, Слупськ, Кошалін, Щецінек, Білий Бір, Битів, Гурово-Ілавецьке, Лігниця, Зелена Гура та багато інших місцевостей, куди було насильно депортовано понад 150 тисяч осіб з українських етнічних теренів.

З-поміж найактивніших слід назвати таких культурно-освітніх та церковних діячів, як о. Василь Гриник, Степан Дзюбина, Степан Заброварний, Іван Королівський, Іван Душкевич, Остап Лапський, Яків Гудемчук, Іван Киризок, Іван Златокудр, Ольга Петик, Міля Лучак, Мирослав Трухан, Олександр Колянчук, Володимир Пайташ, Олексій Шульган, Микола Сивіцький, Антін Середницький, Тирс Венгринович, Євген Місило, Михайло Козак, а також Лев Гец (1896–1971). Вони доклали чимало зусиль для того, щоб реанімувати традиції українського шкільництва й дати животворні імпульси для його утвердження за нових суспільних умов. Останні відображали взаємозумовленість індивідуального буття «Я-особи» та соціальних, тобто надіндивідуальних структур. Тому й варто подати окремі факти з хроніки діяльності Ярослава Грицковяна. Так, від 1961 року його життя пов'язане з Кошаліном, центром колишнього Кошалінського воєводства. Йому вдалося влаштуватися на роботу у стінах Кошалінського вчительського інституту. Тут судилося працювати педагогу до 1992 року. Названий інститут був своєрідним осередком-містком поміж наукою і різними ланками освіти загалом і шкільництва – зокрема. З одного боку, Ярослав Грицковян був особіно близький до процесу реалі-

зації потреб вчителя й учня, з іншого – всі його дослідницькі намагання мали сполуку з наукою, яка традиційно плекається в університетах.

З-під пера Ярослава Грицьковяна з'явилося понад триста публікацій. Це – своєрідний літопис розвитку українського духовного життя і насамперед – освіти й шкільництва в Польщі упродовж 60-90-х років ХХ століття. Його дослідницькі студії органічно пов'язані між собою, хоч вони стосуються різних галузей науки, у тім числі педагогіки, літературознавства, перекладознавства, українознавства, критики, бібліографії, народознавства, краєзнавства. У доробку дослідника значаться низка студій монографічного характеру [15].

Попри розмаїтість наукових зацікавлень Ярослава Грицьковяна, визначальною для нас є його внесок у педагогічну науку. У зв'язку з цим заслуговує на особливу увагу його концепція педагогічних засад, що спрямована на процесуальне уміння а) *викладати й навчати рідну мову* та б) *процес засвоєння рідної мови* в умовах інонаціонального середовища. Сутність цієї концепції полягає в формоутворюючих, багатоаспектних проявах зворотнього зв'язку між *конструктором як носієм знань*, з одного боку, та *реципієнтом як активним носієм процесуального засвоєння* мовного матеріалу. Слід вказати: ще Августин Волошин (1874 – 1945) у своїй праці «Педагогіка і дидактика» (Ужгород, 1924) виокремив завдання, що сприяють ефективній реалізації мети засвоєння рідної мови. Визначний педагог окреслив два найважливіші прояви: а) індивідуальний; б) колективний [14, с. 47]. Звідси – функціональна значимість парадигми «навчати та вивчати». Йдеться про тенденцію, яка в ієрархії цінностей позначена додатковими компонентами. Останні передбачають *обов'язковість мотивованого підходу* до навчання рідної мови в умовах інонаціонального середовища. Таким чином, сутність концепції Ярослава Грицьковяна стосовно навчання й виховання полягає в конструюванні опорних моментів як системи. Вона покликана забезпечити гармонійне поєднання функцій рідної мови, а саме: а) інформативно-комунікативної, б) пізнавально-оціночної та в) образно-нагромаджувальної.

Свої методичні спостереження педагог впроваджував у різних методичних осередках, де організовував методичні конференції для вчителів української мови, організовував для них тематичні курси в Слупську, Кошаліні, Перемишлі та Лігниці. З цією метою він у пресі подавав на сторінках українськомовної та польськомовної преси огляди про набутий досвід.

Активізація руху українського шкільництва в Польщі припала на період, що характеризується помітним національним відродженням в Україні після проголошення її державної незалежності. Доцільно підкреслити, що Я. Грицьковян був ініціатором створення Українського вчительського товариства та заснування його друкованого органу «Слово педагога». Він був його редактором та головою названого товариства упродовж 1991-1999 рр. Від часу його заснування відбулося поживлення процесу викла-

дання рідної мови в початкових школах, гімназіях та ліцеях, що функціонують у місцях зосередження української спільноти на теренах Польщі. На особливу увагу заслуговують освітні досягнення на рівні ліцеїв (Перемишль, Білий Бір, Гурово-Ілавецьке, Лігниця). Перспективи розвитку названого Товариства Ярослав Грицьковян слушно вбачає у координації праці всіх осередків, доцільності створення банку відомостей про стан українського шкільництва в Польщі, укладення методичних вказівок тощо. Все це дало б можливість отримати адекватне уявлення про стан українського шкільництва, прогнозувати його еволюцію з проекцією на посилення або послаблення динаміки розвитку освіти загалом [13].

Педагогічний досвід вилився у написання та видання цілої низки підручників, посібників і читанок: «Перегук віків» (Варшава, 1987), «Любіть Україну» (Варшава, 1992), «Журавлики» (Варшава, 1996), «Виноградник» (Варшава, 1999) «Методика навчання української мови та літератури» (Варшава, 1998) [4-8]. З кожної праці педагога проступає образ Шевченкової Вітчизни, світ звичаїв українського народу, його історичні долі та духовні устремління. Автор тонко розуміє і вміло використовує психологічні особливості впливу художнього слова.

Ярослав Грицьковян аргументовано показав, наскільки ефективним є питання про консолідуюче використання мови – найбільшого скарбу українського народу в полікультурному середовищі, у першу чергу, в Польщі. Мовиться про такі його праці, як «Про розвиток і недоліки українського шкільництва в Польщі» (1960), «Матеріали для методики навчання української мови в польських школах» (1966), «Про розвиток програм і підручників української мови для початкової школи в Польщі» (1990), монографія «Осередки української долі» (2005), спогади «Без вини винувати» (2010) та ін. Адже реалізувати ідеї народознавства на всеохоплюючій основі можна у тих осередках, в яких першочергова увага звернена на збагачення учнів у школі чи дитини у родинному середовищі знаннями рідної мови, оволодінням змістом традицій українського народу, його звичаїв, тобто потенціалом духовним, соціально-культурним тощо. У цьому аспекті цікавою видається стаття Ярослава Грицьковяна під промовистою назвою «Як розбуджувати зацікавлення дитини до вивчення рідної мови» (1962), в якій робиться головний акцент на особливо потужній базі – арсеналі духовних цінностей української мови.

Вивчення освітньо-змістових паралелей українського шкільництва в контексті духовного життя українців у таких країнах народів-сусідів, як Польща, Словаччина, Румунія й Угорщина, доводить закономірність орієнтації на засади національної системи виховання та навчання. До речі, педагоги, громадсько-культурні діячі Канади українського походження одностайні в тому, що вивчення й збереження української мови – це найголовніший чинник життєдіяльності етнічної спільноти [16, с. 264].

Українське шкільництво як система, хоч і набуло в Польщі упродовж 50-х-90-х рр. ХХ сто-

ліття системних функцій, все ж воно розвивалося в умовах, де мали місце й суспільні перешкоди, у т. ч. і в Україні. Тому й не дивно, що окремі паралелі щодо характеристики осередків українського шкільництва, які діяли за вказаний період в Україні та за її межами, мають аналогічне тло. Досвід, нагромаджений передусім у чотирьох ліцеях – у Білому Борі, Лігниці, Гурові-Ілавецькому та Перемишлі, – заслуговує докладного вивчення. Тут простежуються найбільш типові форми комплексного виховання й навчання, поширення знань і трансцендентних вартостей. Все це – тією чи іншою мірою – активно або пасивно проступає у представників української меншини на теренах Польщі, де укра-

їнське шкільництво постає природнім складником системи польського шкільництва.

Концепція педагогічних засад Ярослава Грицьков'яна певним чином віддзеркалює спільні й відмінні особливості навчання й виховання. Це додатково надає їй актуального звучання за сучасної доби добросусідських відносин між Україною та Польщею. Педагог тлумачить ці позиції з висоти свого багаторічного досвіду, в основі якого – любов до школи, її подальшої розбудови з проєкцією на гуманістичні ідеали. Українське шкільництво, за його переконливими твердженнями, постає міцним містком дружби між Польщею та Україною на сучасному етапі.

Література

1. Вахніна Л. Завершено перше енциклопедичне видання з бібліографії [Про бібліографію укладену Я. Грицьков'яном: «Українська література в Польщі»] // Наше слово. – Варшава, 1995. – № 51. – С. 3.
2. Ведіна В. Грицьков'ян Ярослав // Українська Літературна Енциклопедія. – Т. 1. – Київ, 1988. – С. 493.
3. Гвоздяк О.М. Співробітництво УжНУ з вищими навчальними закладами Європи: Сучасний стан, проблеми, перспективи // Закардонне українство: утвердження української присутності в світі. – Ужгород, 2008. – С.164-167.
4. Грицьков'ян Я. Виноградник. Підручник для п'ятого класу початкової школи під мовними та граматичними вправами. – Варшава, 1999. – 265 с.
5. Грицьков'ян Я. Журавлики. Підручник для другого класу початкової школи. – Варшава, 1996. – 225 с.
6. Грицьков'ян Я. Любіть Україну. Українська література і мова. Підручник для 7 класу. – Варшава, 1992. – 328 с.
7. Грицьков'ян Я. Методика вивчення української мови та літератури. Посібник для вчителів української мови в Польщі. – Варшава, 1998. – 231 с.
8. Грицьков'ян Я. Перегук віків. Читанка для 5 класу початкової школи. – Варшава, 1987. – 327 с.
9. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / Под. ред. Г. В. Рамишвили. – М.: Прогресс, 1984. – 400 с.
10. Заброварний С. Грицьков'ян Ярослав Михайлович // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 6. – Київ 2006. – С. 489.
11. Зимомя М. Животворна змагальність освіти: Життєвий шлях, науково-педагогічна діяльність Ярослава Грицьков'яна. – Ужгород: Карпати, 2000. – 128 с. – Співавтори: М.Талапканич, І.Зимомя, М.Паук; Kemin W. Żywotwórczy postęp oświaty // Biuletyn Ukrainoznawczy. – Przemyśl, 2001. – Nr. 7. – S. 259–261.
12. Зимомя М. З книжкою до школи // Вісті Ужгородщини. – Ужгород, 1997. – № 82-83. – С. 8.
13. Зимомя М. Розмова з головою Українського вчительського товариства в Польщі д-ром Ярославом Грицьков'яном // Слово педагога. – 1995. – Ч. 1. – С. 4–5.
14. Зимомя М., Гомонай В., Вегеш М. Августин Волошин. – Ужгород: «Закарпаття». – 1995. – 102 с.
15. Зимомя М.І., Шагала Л.Б. Сутність шкільництва в інонаціональному середовищі. Біобібліографічний покажчик праць Ярослава Грицьков'яна. – Дрогобич: Коло, 2012. – 72 с.
16. Руснак І. С., Романюк С. З. Українське шкільництво в Канаді. – Снятин: Прут-Принт, 2002. – 352 с.
17. Sytnyk M. Ukraińcy w Polsce 1918 – 1939. Oświata i szkolnictwo. – Wrocław, 1996. – 186 с.

Lesia Shahala

THE FACTOR OF THE NATIVE LANGUAGE IN YAROSLAV HRYTSKOVIAN'S PEDAGOGICAL CONCEPTION

Summary. The article presents an attempt to outline the role of the native language in the pedagogical conception of Yaroslav Hrytskovian concerning the educational process in a foreign national surrounding, namely in Poland in 1956 – 2006.

Key words: native language, pedagogical conception of Yaroslav Hrytskovian, Ukrainian schooling in Poland.

Леся Шагала

ФАКТОР РОДНОГО ЯЗЫКА В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОНЦЕПЦИИ ЯРОСЛАВА ГРИЦКОВ'ЯНА

Аннотация. В статье сделана попытка очертить роль родного языка в педагогической концепции Ярослава Грицьков'яна относительно процесса обучения и воспитания в инонациональной среде, а именно в Польше на протяжении 1956 – 2006 г. г.

Ключевые слова: родной язык, педагогическая концепция Ярослава Грицьков'яна, украинское школьное обучение.

Стаття надійшла до редакції
17 травня 2013 року

Шагала Леся Богданівна – старший викладач кафедри германських мов і перекладознавства Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка